

1. במדבר י"א:ה'

(ה) זָכְנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֵנָם אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת־הָאֲבִטְחִים וְאֶת־הַחֲצִיר וְאֶת־הַבָּצְלִים וְאֶת־הַשּׁוּמִים:

We remember the fish that we used to eat free in Egypt, the cucumbers, the melons, the leeks, the onions, and the garlic.

2. יומא ע"ה א:ו'

רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר עריות מאן דאמר דגים דכתיב נאכל ומאן דאמר עריות דכתיב חנם

Rav and Shmuel disagree about this verse: **One said:** The verse is referring literally to **fish**. **And one said:** The verse is referring to incestuous **relations** that the Torah had not yet forbidden. The Gemara explains: **The one who said** that the verse is referring to **fish** bases his explanation on the verse, **as it is written "which we ate."** This means what they actually ate. **And the one who said** that the verse is referring to **forbidden sexual relations** also bases his explanation on the verse, **as it is written "for nothing."** Certainly, the people did not actually eat fish for free.

3. מכילתא דרבי ישמעאל ט"ז:ג:א'

ר' אלעזר המודעי אומר עבדים היו ישראל למלכים במצרים יצאו לשוק נוטלין פת בשר ודגים וכל דבר ואין כל בריה מוחה בידם יוצאין לשדה נוטלים ענבים ותאנים ורימונים וכל דבר ואין בריה מוחה בידם

R. Elazar Hamodai says: Israel were servants to kings in Egypt. When they went out to market they could take bread, meat, fish, and all other things, and no one would stop them. They could go out to the field and take grapes, figs, and pomegranates, and no one would stop them.

4. רמב"ן על במדבר י"א:ה:א'

לפי פשוטו כי היו הדייגים המצריים מעבידין אותן למשוך הדגים שנאחזים במצודה ובמכמורות והיו נותנין להם מן הדגים כמנהג כל פורשי מכמורת והקשואים והאבטיחים והחציר והבצלים והשומים במצרים הרבה מאד כי היא כגן הירק וכאשר היו חופרין להן בגנות ובכל עבודה בשדה היו אוכלין מן הירקות או שהיו שם ישראל עבדי המלך עושים מלאכתו והיה מפרנס אותם בלחם צר ובמים לחץ והיו נפוצים בעיר ונכנסין בגנות ובשדות והיו אוכלין מן הירקות ואין מכלים דבר כמנהג עבדי המלך...

The simple understanding is that the fisherman would employ them to pull in the fish caught in the traps and nets and would give them off the fish, as is the custom of all who spread out nets. As for the cucumbers, the melons, the leeks, the onions, and the garlic – they had many in Egypt as it was like a vegetable garden, and when they would dig in the gardens or any other work in the field, they would eat from the vegetables. Alternatively, the Jews were the servants of the King, and they would do his work and he would support them with minimal bread and water, so they would spread out in the city and go into gardens and fields and eat the vegetables, and none would stop them as is the custom with the King's servants.

5. שד"ל על במדבר י"א:ה:א'

חנם ממש, כי המצרים היו מפרנסים את ישראל כדי שיוכלו לעבוד עבודתם, והיו מאכילים אותם דברים המצויים שם בזול מאד, כגון דגי היאור וקשואים וכו'. וכן מצינו ביהרודוט...

Literally free, as the Egyptians would support the Jews so that they could do their work, and they would feed them common, extremely cheap things, such as fish of the river and cucumbers. We find the same regarding Herodotus...

6. The Dictator's Handbook: Why Bad Behavior is Almost Always Good Politics by Bruce Bueno de Mesquita, Alastair Smith

From a leader's point of view, the most important function of the people is to pay taxes. All regimes need money. As a result, certain basic public goods must be made available even by the meanest autocrat, unless he has access to significant revenue from sources, like oil or foreign aid, that are not based on taxing workers... These policies are not instituted for the betterment of the masses, even though, of course, some members of the masses, especially workers, benefit from them.

... [Regarding education which is high in autocracy, but only at elementary levels. Ex. Literacy in North Korea is 100%!]
The rules of politics, as we know, instruct leaders to do no more for the people than is absolutely essential to prevent rebellion. Leaders who spend on public welfare at the expense of their essentials are courting disaster. These leaders, whether dictators or democrats, are all grappling with the same question: How much education is the right amount? For those who rely on few essential backers the answer is straightforward. Educational opportunity should not be so extensive as to equip ordinary folks, the interchangeables, to question government authority...

7. אנשלמה אשתרוק, מדרשי התורה:

כאמרו (משלי יב) יודע צדיק נפש בהמתו ורחמי רשעים אכזרי, רוצה לומר, האיש טוב התכונה מכיר נפש בהמתו, שדי לה בטורח שבע פרסאות ומאכילה קב שעורים לפי המצטרך לטורח זה, והרשע מטריחה קביים או שלש ולמחר מטריחה לכפול טורח מהלכה. וזה באמת (הסיבה לכך) מה שמרחם עליה לתת לה עוד מספוא כפלים היא אכזריות שהטריחה יותר מכדי יכולתה והרגלה ומכדי שביעה כדי להעבידם בפרך בלא חמלה.

As it says in Mishlei 12 “a righteous person knows the soul of his animal, and the mercy of evil ones is cruel”. This means that the good person knows his animal’s soul, knowing that the exertion of 7 *parsa* is enough for it, and feeds it a *kav* of barley, which is needed for this task. The evil person gives it the effort of 2 or 3 *kav*, and the next day exerts it to double its walking. This is the true reason that he is “merciful” on it to give it double food. It is cruel to give it more than its ability and norm, and make it satiated to work it with hard work without mercy.

8. Toladot Yitzchak suggests that the fish was rotten and they were trying to make them ill.

9. ספרי במדבר פ"ז:א'

(א) זכרנו את הדגה. וכי יש בענין, שהיו המצרים נותנים להם דגים בחנם? והלא כבר נאמר שמות ה ואתם לכו עבדו ותבן לא ינתן לכם. אם תבן לא היו נותנים להם בחנם, דגים היו נותנים להם בחנם? - ומה אני אומר חנם - חנם מן המצות

(1) (Bamidbar 11:5) "We remember the fish that we would eat in Egypt, free": Is it possible that the Egyptians gave them fish free? Is it not written (Shemot 5:18) "And now, go and work, and straw will not be given you": If they did not give them straw free, would they give them fish free? How, then, are we to understand "free"? "Free" of mitzvot.

10. כלי יקר על במדבר כ"ו:ס"ד'

ומזה הטעם היו האנשים שונאים את הארץ, לפי שהיו אבירי לבב הרחוקים מצדקה, לא היה להם חפץ ורצון לילך ממקום הפטור למקום החיוב ובפה מלא אמרו כן זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם (במדבר יא ה) ודרשו בספרי חנם מן המצות, וביאור הדבר שהיו אוכלים בלא תרומות ומעשרות

For reason the people hated the land, for they were cavalier of heart and distant from charity. They had no desire or will to go from a place of exemption to a place of obligation – with a full mouth they had said “we remember the fish we ate for free in Egypt!,” which Sifrei understands as free from commandments. The meaning is that they ate without Terumot and Maasrot....

11. תולדות יצחק במדבר פרק יא

והקב"ה הבין האמת כמו שאמר אסף [תהלים עח יז - יח] וינסו אל בלבבם לשאול אוכל לנפשם, אמרו היוכל אל לערוך שלחן במדבר והקב"ה הבין האמת כמו שאמר אסף [תהלים עח יז - יח] וינסו אל בלבבם לשאול אוכל לנפשם, אמרו היוכל אל לערוך שלחן במדבר G-d understood the truth, as Asaph said “and they tested G-d in their hearts to ask for food for their soul”, saying “can G-d set a table in the desert?!”

12. תהילים ע"ח

(כב) כי לא האמינו באלהים ולא בטחו בישועתו: (כג) ויצו שחקים ממעל ודלת שמים פתח: (כד) וימטר עליהם מן לאכל ודגן שמים נתן למו: (כה) לחם אבירים אכל איש צידה שלח להם לשבע: (כו) יסע קדים בשמים וינהג בעזו תימן: (כז) וימטר עליהם כעפר שאר וכתול למים עוף כנף: (כח) ויפל בקרב מחנהו סביב למשנותיו: (כט) ויאכלו וישבעו מאד ותאותם יבא להם: (ל) לא יזרו מתאותם עוד אכלם בפיהם: (כב) because they did not put their trust in God, did not rely on His deliverance. (23) So He commanded the skies above, He opened the doors of heaven (24) and rained manna upon them for food, giving them heavenly grain. (25) Each man ate a hero's meal; He sent them provision in plenty. (26) He set the east wind moving in heaven, and drove the south wind by His might. (27) He rained meat on them like dust, winged birds like the sands of the sea, (28) making them come down inside His camp, around His dwelling-place. (29) They ate till they were sated; He gave them what they craved. (30) They had not yet wearied of what they craved, the food was still in their mouths

13. Story of the <i>Man</i> (Shemot 16)	Story of the bricks (Shemot 5)
(ד) ויאמר קוק אלמשה הנני ממטיר לכם לחם מרהשמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורת אסל: (ה) והיה ביום הששי והכינו את אשר בואו והיה משנה על אשר לקטו יום יום: (ו) וזה הדבר אשר צנה קוק לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגל מספר נפשותיכם איש לאשר באהלו תקחו: (ז) ויעשרכו בני ישראל וילקטו המרבה והממעיט: (ח) וימדו בעמר ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו: ... (כב) והיה ביום הששי לקטו לחם משנה שני העמר לאחד ויבאו כל נשיאי העדה ויגידו למשה: (כג) ויאמר אלהים הוא אשר דבר קוק שבתו שבתקדש ליקוק מחר את אשרתאפו אפי ואת אשרתבשלו בשלו ואת כלהעדף הנחו לכם למשמרת עדהבקר:	(ג) ויאמרו אלהי העברים נקרא עלינו נלכה לא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה ליקוק אלהינו פניפגענו בדבר או בחרב: (ד) ויאמר אלהים מלך מצרים למשה ואהרן תפריעו אתהעם ממצעו לכו לסבלתיכם: (ה) ויאמר פרעה הריבנים עתה עם הארץ והשבבתם אתם מסבלתם: (ו) ויצו פרעה ביום ההוא אתהנזשים בעם ואתשטריו לאמר: (ז) לא תאספון לתת תבן לעם הלבנים כתמול שלשם הם ילכו וקששו להם תבן: (ח) ואתמתלנת הלבנים אשר הם עשים תמול שלשם תשימו עליהם לא תגרעו ממנו כינרפים הם עלפן הם צעקים לאמר נלכה נזבחה לאלהינו: (ט) תכבד העבדה עלהאנשים ויעשרבה ואלישעו בדברי שקר: (י) ויצאו נגשי העם ושטריו ויאמרו אלהים לאמר כה אמר פרעה אינני נתן לכם תבן: (יא) אתם לכו קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין נגרע מעבדתכם דבר: (יב) ויפץ העם בכלארץ מצרים לקשש קש לתבן: (יג) והנזשים אצים לאמר כלו מעשיכם דבר יום ביומו פאשר בהיות התבן:

14. R. David Fohrman notes that both stories have

- Quotas – but in one it is impossible to reach, in the other you will always reach it.
- Master and Servant – Pharaoh vs. G-d
- דבר יום ביומו – יום יום
- Rest – Forbidden rest (You are lazy for wanting to serve G-d) vs. G-d wants you to rest.
- Double collection – Bricks+resources vs. *Man* X 2